

סודי ביותר

255430

דו"ח מהפגישה הראשונה של הוועדה הביילטרלית ישראל - וואטיקן
(התקיימה ביום רביעי י"ז באייר תשנ"ב 20.5.92 שעה 10:30 במשה"ח ירושלים).

1. המשתתפים

המשלחת מטעם וואטיקן:

ראש משלחת - הנציג האפוסטולי - H.E. MONSIGNOR ANDREA MONTEZOMOLO -
(מאומן לישראל, ירדן, וקפריסין)

2. REV FATHER DAVID - MERIA A. JAEGER O.F.M. - מהמנזר הפרנציסקני בירושלים.

3. MR. FLORENT GERMAIN ARNAUD מנהל פעילות התרבות והארועים "בנוטרדאם" ופעיל בקשרים התרבותיים של הנציגות האפוסטולית.

המשלחת הישראלית:

1. ראש המשלחת מר משה גלבוע - יועץ שר החוץ לכנסיות

2. אלי ירושלמי - סגן מנהל כנסיות

3. אסתר אפרת סמילג - משפט

4. משה פוקס - מצפ"א

2. הדיון:

משה גלבוע פתח את הישיבה בקדמו בברכה את משלחת וואטיקן לשיחות. הוא ציין שאם כל בעבר היו פגישות בין אישים וארמיות ישראלים - ראשי ממשלה ושרים ישראלים עם אפיפיורים ואפיפיור אחד אף בקר בארץ - הרי עם כל החשיבות היו אלה פגישות לחלופי דברים כללים ובעלי אופי טקסי ולא פורמלי - כפי שהודגש לאחר קיומן. לכן זו פעם ראשונה שמשלחות שמונו ע"י הכס הקדוש ומשרד החוץ הישראלי והוסמכו ע"י שתי המדינות נפגשות כדי לדון בנושאים שונים בעלי ענין משותף במגמה ובתקווה לקדם אותם ואת היחסים הביילטרליים ולנרמלם. מבחינה זו - זו פגישה ראשונית והסטורית - ואם כל ההתחלות קשות - הרי ברצון טוב והבנה נחו להתקדם יחד לקדום היעדים המשותפים.

משה גלבוע ציין במיוחד את תרומתו של הנציג האפוסטולי ארכיבישוף מונטזמלו לקיום ומיסוד פגישה ליחודית זו, שללא פעילותו והתמדתו ורצונו הטוב להצעות וליוזמת שהעלו מצדנו ולהכרתו בצורך בקדום היחסים הביילטרליים - לא היה מתאפשרת פגישה ראשונה וחשובה זו.

גלבוע הציע מבחינה אופרטיבית שהוועדה תתרכז בנושאים הבאים:

1. דיון במכניזם של השיחה הנוכחית ובמהלך הזמן בהתפתחות השיחות ורמתן בעתיד.
2. העלאת הנושאים המהותיים שיעלו ע"י 2 הצדדים ("INVENTORY").
3. המלצות הוועדה הנוכחית לממונים עליה בישראל ובוואטיקן.
4. נושא הפרסום של מפגש ועדה ביילטרלית זו והמגעים שיהיו בעתיד בין ישראל לוואטיקן.

ביחס לנושא הפרסום הדגיש יועץ שר החוץ לכנסיות שאנו חיים בחברה פתוחה וקשובה ואין אפשרות למנוע זמן רב ממידע - ופגישות המתקיימות שיפורסמו. כמו - כן אנו חיים בתקופה של דיאלוג ופתיחות בין צדדים שהיו או עדיין אויבים המקיימים שיחות ואלה מתפרסמות - ללא חשש. בשעה שישראל מנהלת שיחות עם סוריה - ירדן הפלסטינאים ולבנון ואלה מתפרסמות כשיחות ודיאלוגים - אין גם כל סבה הגיונית לנהל מגעים ביננו במחירת כאלו דיאלוג זה הוא חטא, שני הצדדים - ישראל והוואטיקן אינם במצב מלחמה או שנאה ואי רצון הדברות. לכן אין להתחמק מהדבר הטיבעי והמקובל של פרסום המגעים - שאין בהם כל רע ותואמים את רוח התקופה ורצון שני הצדדים.

גלבוע הביע תקווה שדיוני הוועדה הביילטרלית הנוכחית יתנהלו ברוח טובה ויהלמו את

האינטרסים והרצון הטוב של שני הצדדים וליסוכמו בהצעה מוסכמת שתוגש לממונים עלינו ולממשלותינו שתהיה בסיס לקדום היחסים ביניהם.

הנציג האפוסטולי ארכיבישוף מונטזמולו פתח וציין האופי המכין (EXPLORATORY) והראשוני של הועדה הביטורלית ואח"כ נשא תפילת הודיה לאל על ההזדמנות שניתנה לנו להתחיל בהדברות בין הצדדים. ציין שמגמת הפגישה - כפולה לדון בנושאים תלויים ועומדים ובנרמול היחסים בין ישראל והואתיקן.

אמר שבעצם פגישה זו אינה המגע הראשון בין הצדדים וציין ששגרירנו ברומא קיים מגעים עם אנשי הואתיקן ברומא ע"מ לקדם היחסים בתקוה להגיע לנרמולם בעתיד. כמו כן תיאר את פגישותיו הרבות עם גלבווע, יועץ השר לכנסיות, בהם דנו בנושאים המשותפים מבחינה מעשית. הנציג ציין כי הם רואים בועדה שהתכנסה דבר זמני-מחקרי שתפקידה להציע ולחוש נכונות הצדדים להדברות ע"מ לדווח לממונים, וכי מטרת השיחה הנוכחית היא להגיע לסיכום עליו יוכלו להמליץ בפני הממונים. הנציג האפוסטולי ציין שאין בידו סמכויות החלטה וכי הוא יצטרך לדווח ע"מ לקבל אישור ולהתקדם והביע תקווה שתוצאות השיחה - יביאו להתפתחות משמעותית יותר שבעתיד תביא מודוס ויונדי - שיתקבל על דעת שני הצדדים.

בעניין הפרסום ציין הנציג האפוסטולי את החשיבות שהם מייחסים לסודיות מוחלטת בשלב זה. הביא כדוגמא את תחילת מגעיה הדיפלומטים של ישראל עם סין ואת מגע-ואתיקן עם פולין ומקומות אחרים.

הדגיש ששלב הסודיות לדעתו יהיה קצר ובשלבם ההתחלתיים בלבד עד שנדווח לממונים ונגיע לשלב שבו נוכל לפרסם זאת על דעת שני הצדדים כאחד ולא בצורה אוניליטרלית.

הנציג האפוסטולי עמד על כך שעד אז חייבת להיות סודיות מוחלטת - ולא ייפסקן השיחות לחלוטין. הדגיש שהם רגישים ביותר לנושא בשלב הנוכחי.

בשלב זה עבר הנציג האפוסטולי להצגת הדברים בה ציין שהוא מייצג את ה HOLY SEE- שהיא הסמכות הדתית העליונה של הכנסייה הקתולית המונה היום כ 918 מיליון מאמינים ולא רק את מדינת הואתיקן, שהוא גורם קטן הרבה יותר. הסביר והדגיש גם שהוא מייצג את HOLY SEE ולא גורם נוצרי אחר כלשהו.

מכאן עבר הנציג לתיאור מצב הכנסייה בישראל ובארץ הקודש והדגיש שוב שבמו"מ הוא לא מדבר בשםם של כל הכנסיות הנוצריות כאן אלא בשמה של הכנסייה הקתולית בלבד. כמו כן הדגיש שהם אינם מייצגים ערבים פלשתינאים אלא רק את האינטרסים של הכנסייה הקתולית בכללותם כשהנוצרים הקתולים בארץ - הם חלק ממנה.

מבחינת שיטות העבודה של הצדדים הנציג יצא מתוך נקודת הנחה ששלב דיון זה יביא לדיונים בילטרליים ברמה גבוהה יותר והביע תקווה שנגיע להסכמה על הדרכים להגיע לשיחות כאלה כולל לו"ז וכו', תוך הדגשה שהכל צריך להיות באשור ובהסכמת שני הצדדים.

הבומר לאגר הביע תקווה שנוכל להגיע להסכם פרקטי אחרי תהליך קצר ע"מ להשיג יחסים נורמלים בין ישראל וה HOLY SEE- שיתבסס על העניינים המעשיים של הכנסייה הקתולית בארץ.

גלבוע בהתייחסותו ציין את חשיבות הפגישה הנוכחית כהצהרת כוונות טובות. הביע את כוונותיה הטובות של מדינת ישראל לגבי הנוצרים החלים בארץ ומחויבותה לשמור המקומות הקדושים - המעוגנים בהכרזת העצמאות ובחוק המקומות הקדושים.

גלבוע הדגיש את היותה של ישראל מדינה לא מוסלמית יחידה במזרח, הנאבקת על קיומה ובטחונה ואת מחויבותה לתהליך השלום. ציין את רצוננו שהנוצרים בארץ ירגישו בבית ויתחזקו בתוך מסגרת חברתנו הפלורליסטית.

הדגיש שהמשמה של הועדה - לאחר שמיעת דברים חיוביים משני הצדדים היא בהמלצותיהם לממונים עליהם.

הנציג האפוסטולי ציין את חשיבות הצהרת דובר הותיקן מ- 25/1/91 והדגיש שפרסומים רבים אחרים לא היו מדויקים. אמר שההצהרה הנ"ל הייתה פומבית והסבירה את ההבדלים בין הכרה במדינה לכינון יחסים דיפלומטים עימה. הוסיף של HOLY SEE אין דבר נגד ישראל וכי מאז כינונה לא היתה שום הצהרה נגד קיומה.

הזכיר שבהלווית האפיפיור פיוס ה-12 היתה נציגות רשמית של ישראל והעלה גם את נושא ביקורו של האפיפיור פאולוס ה-6 בישראל ב-1964 ופגישתו עם נשיא המדינה.

בהזדמנויות אחרות נפגשו מנהיגים ישראלים עם האפיפיור והכל בצורה גלויה ופתוחה.

הדגיש שהאפיפיור הנוכחי צוטט מספר פעמים שלישראל יש זכות להתקיים כמו שגם לפלשתינאים ולערבים נדרשת הכרה בזכויותיהם.

ביחס לנרמול היחסים עם ישראל - ציין הנציג האפוסטולי שהאפיפיור אמר לו שיש לקדם הנושא תוך התחשבות בכל הגורמים כגון מצב הנוצרים במזה"ת.

הביע תקוותו שמפגש זה אכן יביא ליחסים פורמליים כולל יחסים דיפלומטיים אך לדעתו הדבר יעשה בהדרגה כאשר היחסים דיפלומטיים מלאים יווצרו שלב אחר שלב.

הנציג בירך על המגעים הביילטרליים ומולטרליים שמקימת ישראל עם מדינות רבות ושפותחה לאחרונה וציין שהואתיקן רואה תהליך זה בחיוב מתוך תקווה ששלוש יושג וישרור באזור.

הנציג האפוסטולי ציין שאין נושאים פוליטיים עליהם עלינו לדון בוועדה כולל ירושלים ועוד וכי מטרת הוועדה צריכה להיות תרומה להתקדמות ביחסים ובהבנה ואולי למסמך הבנה משותף על בעיות ביילטרליות התלויות ועומדות בין הצדדים.

גלבנצ הדגיש שמסמך הואתיקן המדגיש הכרת הכס הקדוש בישראל מ-25/1/91 התקבל אצלנו בחיוב אם כי לא נפתרה בעיית היחסים הדפלומטיים. מטרתנו צריכה להיות מציאת הנושאים הביילטרליים שעליהם עלינו להגיע לדיון והביע את נכונותנו לשמוע את הנושאים שיעלה נציג הואתיקן.

הנציג האפוסטולי : יש לבדוק את הבעיות מחד ומאידך סימולטנית לפתח את המגעים הביילטרליים לדרג גבוהה יותר. לגבי האיננוטר (MENU) ציין הנציג בצחוק שאת המניו רואים - אך לא חייבים לאכול הכל. כאן עבר הנציג לתיאור "האיננוטר":

מצב הכנסייה הקאתולית, כגוף עולמי, ומעמדו בארץ הקודש. ציין שבלי קשר לבעיות פוליטיות ומבלי להשתמש בוועדה בכדי לדון בתלונות וכו' יש לזהות נקודות שעליהם נגיע בעתיד להסכמה. נקודות אלה כוללות:

א. חופש דת - כדבר בסיסי
ב. הכנסייה כיחידים - PERSONS - נציגים וכו' כולל המעמד המשפטי של הכנסייה ובאלי כוחה.

ג. הכנסייה כמוטב - GOODS - כלומר עניינים כלכליים - כנסיתיים.

ד. עניינים מיוחדים של הכנסייה כמו חינוך, תקשורת, עזרה סוציאלית ועוד.

הנציג הדגיש שהם מעוניינים לדון בנ"ל מתוך הכרה בחקיקה הישראלית שאכן רגישה ומגלה ערנות רבה ועקרונית לנושא קיום חופש הדת וההגנה עליו. אך להם יש בהקשר זה משאלות מוגדרות שרצונם לברר גם לגבי אישים ותנועותיהם, מוסדות, מצב חוקי ורכוש, את כל הנ"ל יש להבהיר.

הכומר יאגר : ציין ההפרדה בין המגעים בין הואתיקן לישראל לבין הדיאלוג המתקיים כל הזמן הקאתולי - יהודי, הניח שהאחרון יקודם כתוצאה מהתפתחות השיחות בינינו.

כמו כן ציין העובדה (תוך ציטוט ספרו של ד"ר מנדס) שכל האפיפיורים הנבחרים הודיעו על בחירתם לשלטונות מדינת - ישראל - ומכאן שתמיד הכירו בה.

אמר שיש סיכוי להתקדמות כי (ציין בעברית) "זה נהנה וזה לא חסר" - ולכן אין כמובן בהבטחת זכויות הקאתולים - פגיעה כלשהי במעמדה של ישראל - כך שלא צריכה להיות בעייה של ויתורים. הכנסייה רוצה למסד ולייצב דברים שכבר קיימים למעשה וברצון טוב ניתן להשיג זאת בעזרת מומחים משפטיים.

הנציג האפוסטולי הדגיש בתשובה לשאלתו של מר פוקס שכוונתם למיסוד הנוהלים שהיו קיימים לפני הקמת המדינה ובזמן השלטון התורכי והירדני בשטחים והבהרת עניינים העולים מדי פעם ביחס לזכויות וכו'.

בהקשר זה הזכיר הנציג את ההסכם מיטלין מ-1901 בין צרפת לאימפריה העות'ומנית שלא אושר ע"י צרפת אך אושר ע"י העות'ומנים. ישראל היא יורשת שלטון זה והיא אכן קיבלה את הסטטוס קוו מלפני 1948. הזכיר את הסכם פיישר - שובל שאולי ניתן יהיה להסכים ולעדכנו שנוסח מעין זה ("קונקרד") יכול להיות פתרון להסכם שימשו כלי בינ"ל בהיותו הסכם שאושר כבר ע"י 2 המדינות לגבי מעמד הכנסייה בעבר.

גב' אפרת סמילג הדגישה הבעייתיות בנושא המשפט בציינה את הסכם מיטלין שלא אושר ע"י הצרפתים וכי לדעתה אין זה השלב להיכנס לדיון בנושאים אלה.

הנציג האפוסטולי השיב שהנושא הוא כללי ולא חשוב לדיון עכשוי אלא כמטרה כללית לעתיד ובסוף התהליך, כוונתו כרגע היא: א. נרמול היחסים. ב. להגיע למסמך הבהרת כוונות שיבהירו דברים שאינם ברורים כיום.

האב יאגר: התייחסות למיטלין היא מטריאלית ולא פורמלית וכוונותם למסד את הכנסייה הקאתולית בצורה המוסכמת על שני הצדדים. הזכיר בהקשר זה את מעמדם של כנסיות קאתוליות שונות בישראל.

גלבוע (בתגובה לדברי יאגר - בנושא היהודי - קאתולי) ציין שהדיאלוג היהודי - קאתולי חשוב כפי שהוכח בדיוניו בבליטימור, ארה"ב, החודש, בו השתתפו נציגים מרכזים של הכס הקדוש והקרדינל קאסידי, הדגיש שהעולם היהודי רואה בישראל חלק בלתי נפרד ממנו וכי אין אפשרות להבדיל בין השניים בהיות ישראל מרכזית בעולם היהודי - בעבר בהוה וכמובן בעתיד.

הדגיש שחופש הדת מובטח במדינה. ציין שלעיתים מבצעים פושעים פגיעות בכנסיות והדברים קורים גם בואתיקן ולצערנו גם אצלנו. הזכיר שאנו לא מתערבים בבטחון בתוך הכנסיות ואנו שומרים עליהם מבחוץ בהתאם לסטטוס קוו - אך אנו מואשמים בפגיעה בכל מקרה - כדוגמת הפגיעה האחרונה שהייתה בתוך כנסיות הקבר שבאחריות הכנסייה עצמה. עניין ההגנה על הדת ומוסדותיה מעוגנים אצלנו בחקיקה, לכן לא נראה לדעתו קושי מצידנו בהבהרת הנושא שוב. מאידך יש להדגיש שיש כאן 40 קהילות נוצריות שלעיתים להם אינטרסים מנוגדים לנושא הגג בכנסית המולד או בעית דיר אל סולטן.

אנו מצידנו רוצים שהקתולים בארץ והנוצרים בכלל ירגישו טוב ואנו מסייעים להם אך יש תמיד לקחת בחשבון את האינטרסים של הכנסיות השונות. מכל מקום ישנכונות מצידנו לדון בכל העניינים תוך התחשבות במצב הסבור.

גלבוע אמר שמצדנו נהיה מעוניינים אף להעלות בשיחות בנוסף לנושאים שהעלו את בעיית האנטישמיות והמאבק בה נושא שלצערנו - אקטואלי גם אחרי השואה. גלבוע הציג בשלב זה שנתקדם לקראת סכום ונוציא מסמך שימסור לממונים עלינו על האוירה הטובה והדיון הענייני שהתקיים וישוב על 2 נושאים: נושאים ביילטרלים בנושאי הכנסייה בארץ ונושא הסדרת הנורמליזציה של היחסים הביילטרלים. בנושאי ישראל -ואתיקן הציג שנמליץ בפני הממונים עלינו להחליט להתקדם בדיונים ע"י קביעת ועדה בדרג גבוהה בהשתתפות נציגים מהואתיקן ברומא.

לאחר שהנציג האפוסטולי ענה לשאלות משה פוקס ואסתר אפרת לגבי צורת ותכני הסכמים שנעשו ע"י הכס הקדוש בעבר - הוא הציג שהועדה תקבל הצעת גלבוע ותדון לממונים עלינו על האוירה הטובה והצורה משביעת הרצון שבה התנהלו הדיונים. הציג להמשיך השיחות בשני מישורים: ועדה ביילטרלית בדרג גבוהה - לדיון בכל מכלול היחסים (התכוון הדיפלומטים) ודרג נמוך יותר של מומחים ללמוד הבעיות המשפטיות והאחרות ועם זו תהא פחות פורמלית ותגיש הצעותיה לוועדה העליונה הראשונה.

הציג, תוך שהוא מדגיש שמדובר בדעתו בלבד שהפגישות תקוימנה פעם בירושלים ופעם בואתיקן ושתפרסם הצהרה על התכנסותה לאחר שזו תתרחש.

משה גלבוע השיב בחיוב לרעיון הקמת ועדה בדרג גבוהה יותר בהשתתפות נציגות מרומא וועדת משנה מקצועית של מומחים. הציג שהועדה בדרג העליון תכונס ברומא במהלך יולי וועדת המשנה של המומחים בסוף אוגוסט. הדבר התקבל על דעת הנציג האפוסטולי. ואז נדון עניין הנסוח.

3. רצ"ב - המסמך שנתקבל ונחתם ע"י ראשי המשלחות - הנציג האפוסטולי בירושלים ד"ר מונטזומולו ויועץ שר החוץ לכנסיות משה גלבוע - המכיל ההצעה לממונים בואתיקן ובירושלים. מעניין שלאחר החתימה העיר שוב הנציג האפוסטולי והוסיף אחריו האב יאגר שאם דבר ותוכן הדיונים בוועדה זו יודלף ויפורסם בתקשורת - יושם קץ להמשר המגעים הביילטרלים הפורמלים לזמן רב.

4. הנציג האפוסטולי הוסיף שוב שהוא שמח ומציין בספוק האוירה והרוח הטובה ששררו בדיונים והקונסנסוס שהושג. הוא הדגיש עם זאת שברצונו להזכיר את דבר גלבוע בפתיחת הישיבה שציין "שכל ההתחלות קשות אך בהמשך הדרך תהיה קלה יותר". לדעתו הסתבר שהרוח הטובה וההבנה ששררו בפגישה הראשונה ואף ההסטורית גם לדעתו של הועדה הביילטרלית הראשונה לישראל ולכס הקדוש, יצרה התחלה טובה קלה ולא קשה. הוא מקוה שאותה האוירה והסכמה תשרור בהמשך הדרך בדרגים העליונים יותר. כדי שלא יהיה מצב הפוך משנאמר שההתחלה קשה והסוף קל. הישיבה ארכה כשעתיים וסתיימה ב-13:00. (נרשם ע"י אלי ירושלמי - משה גלבוע)

79790

20 May 1992

The bilateral exploratory committee made up of representatives of the Holy See and the Israeli Foreign Ministry met today in Jerusalem. Its discussions were characterised by mutual good will and openness. At the conclusion of the meeting the participants unanimously agreed to recommend to their respective superiors that:

A) Conversations should continue, and in this connection, that a meeting may take place in Rome in July at an appropriate level.

B) That a Permanent Bilateral Working Commission be established, that this Commission operate on two levels, one of representatives of the Holy See and the State of Israel of appropriate rank, and one of experts for purposes of study and elaboration of proposals.

C) If and when B above is approved, the committee suggests that it be announced simultaneously by the Holy See and the State of Israel in the following terms:

"The State of Israel and the Holy See, in order to study and define issues of reciprocal interest, have decided to establish a bilateral permanent Working Commission, which will meet periodically".

MOSHE GILBOA

ANDREA DI MONTEZEMOLO